

บทที่ 1

การเมืองการปกครองในประเทศไทย

	หน้า
บทนำ	53
- พัฒนาการทางการเมือง	55
- ระบบรัฐธรรมนูญอังกฤษ	57
1. สภาพทางภูมิศาสตร์	60
2. กระบวนการทางการเมือง	63
2.1 การเลือกตั้ง	63
2.2 พรรคการเมือง	66
2.2.1 ระบบการทำงานของพรรคการเมือง	66
2.2.2 พฤติกรรมการไปใช้สิทธิ	67
2.3 กลุ่มผลประโยชน์	68
3. สถาบันทางการเมือง	69
3.1 สถาบันพระมหากษัตริย์	69
3.2 รัฐบาล	70
3.2.1 คณะรัฐมนตรี	71
3.2.2 ฐานะของนายกรัฐมนตรี	74
3.3 ฝ่ายนิติบัญญัติ	76
3.3.1 องค์ประกอบของรัฐสภา	78
3.3.2 ข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะของสมาชิกรัฐสภา	82
3.3.3 การประชุมรัฐสภา	83
3.4 ระบบศาลกับการเมือง	86

บทที่ 1

การเมืองการปกครองในประเทศอังกฤษ

บทนำ

การเมืองการปกครองในประเทศอังกฤษน่าสนใจอย่างไร

ประเทศอังกฤษได้มีการปกครองอย่างเป็นระบบที่นับว่านานเก่าแก่ที่สุด สถาบันทางการเมืองการปกครองบางส่วนได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาได้หลายร้อยปีมาแล้ว เช่น ห้องประชุมสภาขุนนางที่เวสต์มินสเตอร์ (Westminster) นักคิดนักเขียนชาวอังกฤษที่มีอิทธิพลครอบงำความคิดทางการเมืองและสังคมในอังกฤษและเป็นที่ยุ่จักกันทั่วโลกมีมากมาย เช่น Chaucer, Shakespeare, Milton, Dickens, Shaw, Woolf และ Auden ตลอดจนนักปรัชญาที่สำคัญในแนวรัฐศาสตร์ เช่น Hobbes, Locke, Hume, Mill, Bentham และ Russell ซึ่งนักศึกษารัฐศาสตร์ได้เรียนรู้ในวิชาปรัชญาการเมืองนั่นเอง

ประเทศอังกฤษเคยเป็นประเทศมหาอำนาจซึ่งครอบครองดินแดนต่าง ๆ ในโลกที่นับรวมจำนวนประชากรได้เกือบหนึ่งในสี่ของโลก และมีอยู่ในทุกทวีปทั่วโลก อิทธิพลของความคิดทางการเมืองการปกครองของอังกฤษแผ่ขยายออกไปทั้งในลักษณะทางตรงและทางอ้อม ทางตรงได้แก่การนำเอาวิธีการจัดปกครองและแนวคิดแบบอังกฤษ ไปใช้ในประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษมาก่อน ทางอ้อมนั้นได้แก่การที่หลายประเทศได้ยอมรับแนวคิดนั้นไปใช้ในการจัดระบบการเมืองการปกครองเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาได้นำเอาหลักนิติธรรม (Rule of Law) และหลักแห่งสิทธิเสรีภาพของมนุษย์ไปใช้ รวมไปถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรระบบสองสภา (Bicameral system) ระบบพรรคการเมืองสองพรรค คณะรัฐมนตรี และระบบคุณธรรม เช่นนี้เป็นต้น

นอกจากนั้น กลุ่มประเทศซึ่งในอดีตเคยถูกปกครองโดยอังกฤษ ปัจจุบันนี้ยังมีความผูกพันกับประเทศอังกฤษในฐานะของกลุ่มประเทศในเครือจักรภพอังกฤษ (Commonwealth) แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ใต้อำนาจการปกครองโดยตรง กลุ่มประเทศนี้มีประชากรรวมกันได้ถึงกว่า

950 ล้านคน กลุ่มเครือจักรภพอังกฤษนี้ เป็นกลุ่มประเทศที่ผูกพันกับอังกฤษอยู่มากและ นับว่าเป็นองค์กรสากลขนาดใหญ่ซึ่งประกอบด้วยชนชาติต่าง ๆ มากที่สุดในโลกด้วยกลุ่ม ประเทศ ในเครือจักรภพจึงแสดงถึงความสำคัญของประเทศอังกฤษดังกล่าวด้วย

แนวคิดทางการเมืองการปกครองของอังกฤษที่มีอิทธิพลในทางอ้อมหมายถึงได้ถูก นำไปใช้อย่างแพร่หลายนั้น ได้แก่ แนวคิดเรื่องฐานะอำนาจของรัฐสภาซึ่งอยู่เหนือฐานะ อำนาจฝ่ายบริหาร การมีระบบฝ่ายค้านอย่างถูกต้องเป็นทางการ รวมถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่เป็นขั้นตอนและด้วยสันติวิธี

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่เข้าสู่ระบบประเทศอุตสาหกรรมเป็นประเทศแรก ในปลายทศวรรษที่ 18 ซึ่งหมายถึงมีระบบการผลิตขนาดใหญ่ มีคนทำงานในระบบ โรงงานอุตสาหกรรมแทนที่การทำงานในระบบเกษตรกรรม มีการนำสินค้าเข้ามาเพื่อการ ผลิต และส่งสินค้าอุตสาหกรรมออกไปขาย มีกลไกการค้าระหว่างประเทศเกิดขึ้น ระบบ เศรษฐกิจที่มีตลาดการค้า (Market) มีอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา จนทำให้เมืองลอนดอนเป็น ศูนย์กลางการค้าของโลก มีระบบการเงินการธนาคาร การขายบริการทางธุรกิจ และการ ประกันภัย เงินปอนด์ของอังกฤษเป็นเงินสกุลสำคัญสกุลหนึ่งในโลก

อังกฤษเป็นแหล่งผลิตสินค้าอุตสาหกรรมสำคัญ เช่น เหล็ก ถ่านหิน สิ่งทอ รวมทั้ง ประเทศผู้นำโลกในด้านเทคโนโลยี ด้านอุตสาหกรรม จนกระทั่งประเทศอื่นได้หันมา พัฒนาเป็นประเทศอุตสาหกรรม และสามารถก้าวมาสู่ฐานะประเทศคู่แข่งกับอังกฤษได้ใน ที่สุด อย่างไรก็ตาม การที่อังกฤษเป็นผู้นำในการพัฒนาระบบอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี นั้นก็ได้ทำให้ประเทศอื่น ๆ ที่พัฒนาตามอังกฤษนั้นได้รับเอาแนวคิด ระบบสังคม ตลอดจน วิถีชีวิตแบบอังกฤษไปใช้ด้วย ประเทศอังกฤษจึงเป็นประเทศต้นแบบของการพัฒนา อุตสาหกรรม และความก้าวหน้าทันสมัย โดยไม่ได้ใช้การปฏิบัติทั้งในทางสังคมและการ เมืองเลย

อย่างไรก็ตาม อังกฤษก็เข้าสู่ยุคแห่งการตกต่ำในทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ประเทศคู่แข่งต่าง ๆ สามารถพัฒนาตนเองและเอาชนะในทางการค้าและอุตสาหกรรมเหนือ กว่าอังกฤษได้ สาเหตุประการหนึ่งก็คืออังกฤษเสียเปรียบก็คือ การที่อังกฤษต้องอาศัยการ

ตั้งเข้าสินค้าเพื่อการผลิตและตั้งเข้าอาหารและวัตถุดิบต่าง ๆ ทำให้ราคาต้นทุนการผลิตแพงขึ้นกว่าประเทศคู่แข่งในที่สุด

อังกฤษหลังจากยุคประเทศอุตสาหกรรม ได้ปรับตัวแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมที่เกิดจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำโดยมีแนวนโยบายที่ผสมผสานระหว่างระบบเศรษฐกิจแบบผสม (mixed economy) กับระบบสวัสดิการสังคม (social welfare) เข้าด้วยกัน ธุรกิจและการลงทุนภาครัฐและเอกชนอยู่ในอัตราส่วนที่ไม่ต่างกันมากนัก (การลงทุนภาครัฐประมาณ 40%) แต่สถานะทางเศรษฐกิจของอังกฤษก็ยังอยู่ในระดับที่ทรงตัว ในปี 1980 อังกฤษมีปัญหาเงินเฟ้อ เศรษฐกิจตกต่ำอย่างรุนแรง ปัญหาคนว่างงาน และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจชะลอตัว ดังนั้น มองในภาคเศรษฐกิจแล้ว อังกฤษจึงมิใช่ประเทศในระดับผู้นำอีกต่อไปแล้ว

พัฒนาการทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม ประเทศอังกฤษก็ยังคงเป็นแม่แบบของระบบการเมืองการปกครองที่มีคุณภาพที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง อังกฤษปกครองด้วยระบบรัฐธรรมนูญ และมีสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ

อังกฤษได้เปลี่ยนถ่ายโอนอำนาจผู้ปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ซึ่งหมายถึงการมีผู้ปกครองที่มีอำนาจสำคัญสูงสุด มาสู่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดได้ โดยไม่ได้ใช้ความรุนแรง หรือมีการปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้นเลย กรอบแห่งรัฐธรรมนูญนี้ครอบคลุมตั้งแต่สถาบันพระมหากษัตริย์ ระบบรัฐสภา รัฐบาล องค์การทางการเมือง และการปกครองทุกระดับ พรรคการเมือง ตลอดจนกลุ่มการเมืองต่าง ๆ ทุกระดับแสดงถึงการมีส่วนร่วมและอำนาจของประชาชนมีอยู่ในทุกส่วน ทำให้องค์ประกอบต่าง ๆ ของสังคมมีโอกาสมีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยไม่ถูกขจัดออกไป

สภาขุนนางของอังกฤษ (House of Lords) เป็นตัวอย่างของการรักษาภาพลักษณ์การเป็นตัวแทนของกลุ่มชนที่มีอยู่แต่เดิมให้ยังคงอยู่ต่อไปโดยไม่ทำลาย สภาขุนนางประกอบด้วยสมาชิกกว่า 1,200 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นตำแหน่งการสืบทอดโดยทายาท ใน

ทางปฏิบัติสมาชิกสภาขุนนางนี้จะเข้าประชุมเพียงครั้งเดียวเท่านั้น และก็แทบไม่มีบทบาทแต่อย่างใดในทางการเมือง

ในขณะเดียวกันนั้น สิ่งที่เป็นพัฒนาการทางการเมืองในอังกฤษก็ได้เกิดขึ้นตลอดเวลา เช่น การใช้มติมหาชนในเรื่องการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมยุโรปในปี 1975 การเสนอแบ่งแยกอำนาจปกครองในสก๊อตแลนด์ และเวลส์ในปี 1975 การที่พรรคแรงงานได้เป็นฝ่ายบริหารประเทศในขณะที่ไม่ได้รับเสียงข้างมากในสภาล่างในช่วงปี 1974-1979 การมีพรรคการเมืองใหม่เกิดขึ้น เช่น พรรคโซเชี่ยลเดโมแครต (Social Democrats) (มีขึ้นและจบลงในปี 1980 นั้นเอง) มีกลุ่มกรีนส์ (Greens) ซึ่งเน้นถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม (ได้รับคะแนนนิยมถึง 15% ในปี 1989 ในการเลือกตั้งรัฐสภายุโรป แต่ได้รับคะแนนเพียง 1.3% ในการเลือกตั้งปี 1992 ในอังกฤษ)

อังกฤษเป็นต้นแบบแห่งการปกครองโดยรัฐธรรมนูญและรัฐบาลพลเรือน มีพรรคการเมืองระบบสองพรรค และประชาธิปไตยโดยระบบผู้แทน

1. รัฐบาลพลเรือนในอังกฤษ หมายถึง การที่กองทัพหรือฝ่ายทหารเป็นฝ่ายอยู่ภายใต้ระบบการปกครองของฝ่ายรัฐบาลมานานับเป็นเวลาถึงสามศตวรรษแล้ว ทหารเป็นองค์กรของฝ่ายปกครองหรือรัฐบาล แม้ในภาวะที่มีความยุ่งยากซับซ้อนในทางการเมืองมาตลอด ทหารชื่อตรงต่อระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยไม่ใช้กองกำลังทหารเข้าไปก้าวค้ำในทางการเมืองเลย

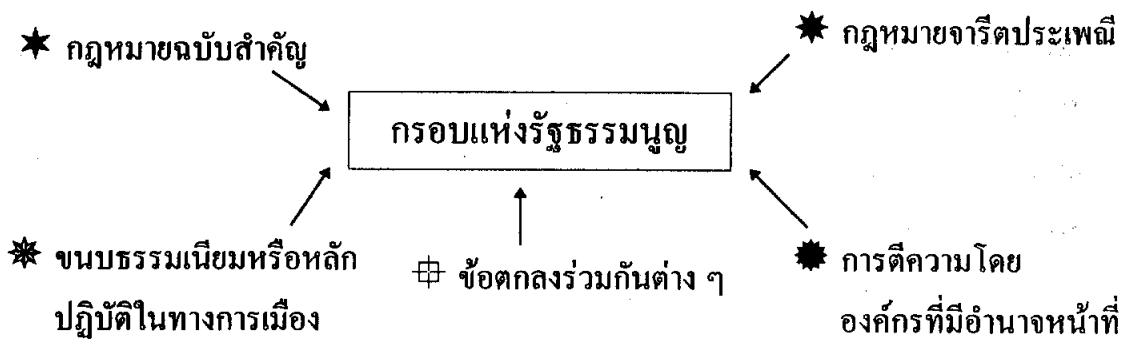
2. อังกฤษมีรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย หมายถึงการที่ประชาชนทุกส่วนสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมือง เข้าไปสู่ระบบการเลือกตั้งและการตัดสินใจทางการเมือง ผู้แทนของประชาชนจะเข้าไปสู่สภาผู้แทนราษฎรหรือสภาล่าง อันเป็นสภาที่มีอำนาจสูงสุดของประเทศ การดำเนินงานของสภาอาศัยหลักเกณฑ์แห่งเสียงข้างมาก แต่ยังคงเคารพของเสียงข้างน้อย และการมีรัฐบาลเงาด้วย

ระบบรัฐธรรมนูญอังกฤษ

รัฐธรรมนูญแห่งอังกฤษมีลักษณะพิเศษกว่ารัฐธรรมนูญประเทศอื่นโดยทั่วไป รัฐธรรมนูญอังกฤษไม่ได้มีลักษณะเป็นเอกสารฉบับเดียว หรือตัวบทกฎหมายที่กำหนดการปกครองรัฐ โครงสร้างรัฐบาล เอาไว้ด้วยกันทั้งหมด ไม่มีเอกสารที่นับว่ามีฐานะสูงสุดทางกฎหมายหรือสถาบันทางตุลาการส่วนใดที่มีอำนาจสูงสุด ในการกำหนดขอบเขตแห่งฐานะรัฐธรรมนูญโดยตรงทั้งหมด

ความเป็นรัฐธรรมนูญแห่งอังกฤษอยู่ที่แนวคิดหลักการร่วมกัน, จารีตประเพณี, การยอมรับในเหตุผลและอาศัยอ้างอิงหลักเหตุผลจากตัวบทกฎหมายต่าง ๆ เป็นแนวทาง

รัฐธรรมนูญอังกฤษประกอบด้วย

1. การประกาศกฎหมายฉบับสำคัญต่าง ๆ ในอังกฤษ นับเป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดโครงสร้างในทางการเมืองการปกครองของอังกฤษ กฎหมายที่นับว่าเป็นพื้นฐานสำคัญก็คือ

- Magna Carta (1215)
- the Petition of Right (1628)
- the Bill of Rights (1689)

- the Habeas Corpus Act (1679)
- the Act of Settlement (1701)
- the Acts of Union with Scotland in 1707 (with Ireland 1801)
- the Franchise Acts of 1832, 1867, 1884, 1918, 1928, 1948, 1958, 1963 and 1963
- the Parliament Acts 1911, 1949
- the Crown Proceedings Act 1947
- the Ministers of the Crown Act 1937
- the Nationalization Acts 1947-1950
- the European Communities Act 1972
- the British Nationality Act 1981
- the European Communities (Amendment) Act 1986

2. กฎหมายจารีตประเพณี (Common law) ซึ่งองค์กรในทางศาลและตุลาการยึดถือ รวมถึงคำพิพากษาศาลในคดีต่าง ๆ การตัดสินใจของศาลเกี่ยวกับสิทธิในการแสดงความคิดเห็น หนังสือพิมพ์ สื่อมวลชนและรัฐสภานั้นได้กำหนดกรอบของสถาบันทางการเมืองเหล่านี้ไว้จนถึงสองศตวรรษมาแล้ว

ส่วนที่สำคัญที่สุดก็คือหลักนิติธรรม (Rule of law) ซึ่งวางแนวทางของกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของปัจเจกชน และอำนาจรัฐ การตีความและคำพิพากษาของศาล ซึ่งชี้ว่าการกระทำใดขัดต่อเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย โดยไม่มีระบบศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลสูงเหมือนในสหรัฐอเมริกา

3. การใช้เอกสารอ้างอิง จากหนังสือหรือตำราหลักรัฐธรรมนูญ ซึ่งเขียนโดยปรมาจารย์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ซึ่งจะพูดถึงหลักการแห่งรัฐธรรมนูญ และอาศัยแนวคิดหลักเหตุผลเหล่านั้นประกอบการกำหนดหลักการ หนังสือเหล่านั้น ได้แก่ The English Constitution ของ Walter Bagehot, Introduction to the Study of the Law of the Constitution โดย A.V.Dicey และ Parliamentary Practice โดย Erskine May เป็นต้น

4. ขนบธรรมเนียม กฎเกณฑ์ และแนวปฏิบัติในทางการเมือง ซึ่งเกิดจากความตกลงร่วมกันจนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป วิธีปฏิบัติเหล่านั้น แม้ว่าไม่ปรากฏว่ามีการออกกฎหมายบัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม แต่ก็ถือว่าได้รับการยอมรับและยึดถือเช่นเดียวกับกฎหมายอื่น ๆ ด้วย ขนบธรรมเนียมหรือหลักปฏิบัติที่สำคัญ ๆ นั้น ได้แก่

ก. หัวหน้าคณะรัฐบาลที่แท้จริงนั้นคือ นายกรัฐมนตรี (Prime minister) และคณะรัฐมนตรี (the cabinet)

ข. การจัดตั้งรัฐบาลจะมาจากพรรคที่สามารถควบคุมเสียงข้างมากในสภาล่างได้

ค. คณะรัฐมนตรีจะถูกเลือกมาจากทั้งสองสภาได้ แต่นายกรัฐมนตรีจะมาจากสภาล่าง

ง. คณะรัฐมนตรีจะทำงานรับผิดชอบร่วมกันทั้งคณะ เพื่อความเป็นปึกแผ่นทางการเมือง

จ. รัฐบาลจะลาออกหรือขอยุบสภา ถ้าหากรัฐบาลเป็นฝ่ายแพ้ต่อมติไม่ไว้วางใจจากสภา

ฉ. สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นฝ่ายยอมรับความต้องการตามที่รัฐบาลเสนอ

ช. รัฐบาลเท่านั้นที่จะเป็นผู้เสนอร่างกฎหมายเกี่ยวกับการเงินต่อสภาล่างได้

ญ. รัฐบาลเป็นผู้ที่ขอคำปรึกษาจากฝ่ายต่าง ๆ ก่อนที่จะผ่านร่างกฎหมายได้

ถ้าไม่มีธรรมเนียมปฏิบัติข้างต้นนี้ รัฐบาลก็คงจะจัดตั้งขึ้นไม่ได้ ระบบรัฐสภาซึ่งมีฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายนิติบัญญัติทำงานสอดคล้องประสานกันไปได้ด้วยความเข้าใจตรงกันของทุกฝ่ายในแนวปฏิบัติดังกล่าว ต่างยอมรับถึงฐานะอำนาจของรัฐบาลที่เกิดจากผลการเลือกตั้งตัดสิน แสดงถึงความต้องการของประชาชนที่กำหนดให้พรรคใดพรรคหนึ่งที่ได้รับเสียงข้างมากนั้นเป็นผู้บริหารประเทศ

5. การยอมรับข้อตกลงต่าง ๆ ร่วมกันในทางการเมือง หรือสัญญาสุภาพบุรุษ เป็นระบบที่มีอยู่ในประเทศอังกฤษที่นับว่ามีลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่ง

เหตุที่การเมืองมีความมั่นคงอยู่ได้เช่นนี้ อาจเป็นผลมาจากปัจจัยสองประการคือ

ก. คนอังกฤษมีอุปนิสัยสงบนิ่ง และมีวินัย มีบุคลิกไม่นิยมความรุนแรง เมื่อเทียบกับประชาชนในกลุ่มยุโรปด้วยกัน

ข. การเมืองแบบอังกฤษดำเนินไปได้หรือไม่ขึ้นอยู่กับคนในสังคมนั้นเคารพในกติกา หรือเข้าใจในกฎกติกาทางการเมืองเพียงไร นอกจากนั้นกฎกติกาเหล่านั้นก็ไม่ใช่กฎเหล็กเพราะสามารถปรับเปลี่ยนให้ค่อยเป็นค่อยไปได้เช่นกัน อย่างน้อยที่สุดทุกคนก็ยอมรับว่าฐานะของรัฐบาลก็คือต้องบริหารประเทศ และควรมีอำนาจในการปกครองได้

พรรคการเมืองไม่ว่าฝ่ายใดก็ตาม ต่างก็ยอมรับในสาระสำคัญของระบบการเมืองที่เป็นอยู่ในอังกฤษ กล่าวคือประชาธิปไตยที่มั่นคงนั้นต้องทำให้รัฐบาลบริหารประเทศได้อย่างมั่นคงด้วย เป็นการทำให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนทุกคนมีอยู่

กลไกทางการเมืองที่มีส่วนทำให้กลไกแห่งดุลย์อำนาจทำงานได้ยังมีอีกหลายส่วน ได้แก่ ระบบสองพรรคที่มีฐานะค่อนข้างทัดเทียมกันและเข้มแข็ง ฐานะของสถาบันพระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้ข้อจำกัดแห่งรัฐธรรมนูญ ระบบสองสภา อำนาจสูงสุดของสภาล่าง ความผูกพันเกี่ยวโยงระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติผ่านสมาชิกสภาฝ่ายรัฐบาล ความรับผิดชอบของรัฐบาลต่อรัฐสภาโดยตรงและต่อประชาชนในลักษณะทางอ้อม

ข้อตกลงสำคัญที่เป็นหลักการแห่งการปกครองในระบบรัฐสภาก็คือการปฏิวัติปี 1688 การขัดแย้งระหว่างพระเจ้าแผ่นดินและรัฐสภาทำให้ฐานะอำนาจสูงสุดของพระเจ้าแผ่นดินถูกยกเลิกไป รัฐสภาเป็นฝ่ายที่มีอำนาจสูงสุด พระเจ้าแผ่นดินไม่สามารถยับยั้งกฎหมาย หรือประกาศขึ้นภาษีโดยปราศจากการอนุมัติของฝ่ายสภาได้อีกต่อไป

1. สภาพภูมิศาสตร์

ความมั่นคงทางการเมืองและสังคมในอังกฤษอาจเป็นผลมาจากสภาพภูมิศาสตร์ของประเทศอังกฤษที่มีพื้นที่เป็นเกาะ นับตั้งแต่ปี 1066 ผู้ปกครองเกาะอังกฤษไม่เคยถูกรุกรานโดยคนต่างถิ่นจากภายนอกมาเลย เกาะอังกฤษจึงมีความมั่นคงภายใน และไม่ต้องใช้การบีบบังคับให้เกิดการรวมตัวของชนชาติอย่างที่หลายประเทศประสบมา

สภาพเกาะอังกฤษยังส่งเสริมให้ประเทศอังกฤษสามารถมีกองทัพเรือที่มีความสามารถ (ก่อนปี 1939 อังกฤษมีกองเรือที่ใหญ่ที่สุดในโลก) อังกฤษได้อาศัยการเดินเรือ ขยายอิทธิพลทางการค้าเข้าไปในดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลก และครอบครองอาณานิคมที่กว้างใหญ่ไพศาลจนถึงช่วงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง

ลักษณะภูมิประเทศบริเวณชายฝั่งซึ่งเป็นท่าเรือน้ำลึกที่ทำให้อังกฤษได้เปรียบในเรื่องการขยายแสนยานุภาพกองทัพเรือ และธุรกิจการเดินเรือ นอกจากนั้นท่าเรือที่สำคัญยังมีแนวแม่น้ำที่ต่อเนื่องเข้ามาเชื่อมโยงถึงเมืองต่าง ๆ ได้ ด้วย ทำให้การคมนาคมจากบริเวณท่าเรือเข้ามาสู่ภายในประเทศด้วยเส้นทางแม่น้ำสายต่าง ๆ ได้ เมืองท่าที่สำคัญเหล่านี้ได้แก่

- Newcastle upon Tyne (Tyne River)
- Middlesbrough (Tees River)
- Hull (Humber River)
- Great Yarmouth (Yare River)
- London (Thames River)

เมืองท่าสำคัญทางใต้ ได้แก่ Dover, Hastings, Eastbourne, Brighton, Portsmouth, Bournemouth และ Plymouth

เมืองท่าฝั่งตะวันตกที่สำคัญ ได้แก่ Bristol (Severn River), Liverpool (Mersey River)

สหราชอาณาจักรอังกฤษ (United Kingdom) ประกอบด้วย 4 ชาติในสองเกาะใหญ่ และเกาะเล็ก ๆ ที่อยู่โดยรอบ ชาติทั้งสิ้นนี้ได้แก่ คนอังกฤษ 52% เวลส์ 9% สก็อตแลนด์ 33% และไอร์แลนด์เหนืออีก 6% (บริเวณพื้นที่ของไอร์แลนด์เหนือมีประมาณ 16% ของพื้นที่เกาะทั้งหมด ส่วนที่เหลือเป็นดินแดนของสาธารณรัฐไอร์แลนด์)

ตาราง 2.2 ส่วนประกอบของสหราชอาณาจักร

	อาณาบริเวณ (ต่อ 100 ตร.ไมล์)	ประชากร (ล้านคน)
อังกฤษ	50.3	47.8
สก็อตแลนด์	30.4	5.1
เวลส์	8.0	2.9
ไอร์แลนด์เหนือ	5.4	1.6
รวม	94.1	57.4

คำว่า “England” มาจากภาษาละตินคือคำว่า “Anglia”

อย่างไรก็ตาม ประชาชนในอังกฤษนั้นมีลักษณะหลากหลายผสมผสานจากเชื้อชาติต่างๆ อยู่มาก เช่น Celts, Romans, Scots, Ricts, Agnles, Jutes, Danes, Norsemen, Normans, East Europeans, West Indians และ Asians ที่นับว่าไม่ใช่คนผิวขาวและได้อพยพเข้ามา มีประมาณ 6% ของประชากรในปัจจุบัน ประเทศอังกฤษจึงนับว่าเป็นสังคมหลายเชื้อชาติพอสมควร

ภาษาที่ใช้ นอกจากจะใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักแล้ว ก็ยังมีภาษาพื้นถิ่นอื่น ๆ อีกหลายภาษา เช่น เวลส์ (Welsh) เป็นภาษาชาวเวลส์, ภาษาเกอลิก (gaelic) เป็นภาษาของชาวสก็อต

อังกฤษไม่ได้บังคับเรื่องการนับถือศาสนาอีกต่อไปแล้วในปัจจุบันนี้ (ยกเว้นสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งกำหนดให้ต้องขึ้นกับ Church of England เท่านั้น) แต่คนอังกฤษส่วนใหญ่ นับถือศาสนาคริสต์ นิกายโปรเตสแตนต์ เป็นหลัก

ในทางสังคม อังกฤษนับว่าเป็นระบบรัฐสวัสดิการ นั่นก็คือรัฐจะมีภาระหน้าที่และค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดูแลสวัสดิการสังคมคิดเป็นสัดส่วนถึง 40% ของรายจ่ายสาธารณะรัฐ

จะต้องดูแลปัญหาสำคัญของสังคม ก็คือ เรื่องความยากจน คนว่างงาน ผู้สูงอายุ คนเจ็บ คนพิการ ตลอดจนการดูแลมาตรฐานในการดำรงชีวิตของคนในสังคม

บริการสาธารณสุขแห่งชาติในอังกฤษนั้นดูแลการรักษาพยาบาลฟรีให้กับผู้เจ็บป่วย ผู้ป่วยสามารถเลือกหมอและโรงพยาบาลได้ตามต้องการ บริการสังคมรวมทั้งบริการสำหรับคนชรา คนพิการทั้งทางสมองและร่างกาย การดูแลเด็กเล็ก การดูแลคนว่างงาน เงินเบี้ยบำนาญ เงินเลี้ยงชีพคนชรา คนพิการ เป็นต้น

2. กระบวนการทางการเมือง

2.1 การเลือกตั้ง

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในอังกฤษเป็นระบบที่ง่ายไม่ซับซ้อน กล่าวคือเป็นการแบ่งเขตเลือกตั้งและเลือกผู้แทนเขตละหนึ่งคน ด้วยเกณฑ์การตัดสินด้วยคะแนนสูงสุด และหลักการหนึ่งคนหนึ่งเสียง (one man one vote)

ปัจจุบันอังกฤษแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็น 651 เขต โดยมีคณะกรรมการกลางแห่งชาติ 4 ชุดดูแลเรื่องการแบ่งเขตเลือกตั้งกับจำนวนประชากรให้มีขนาดและสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน (คณะกรรมการสี่ชุดหมายถึง คณะกรรมการดูแลเขตอังกฤษ, เวลส์, สก็อตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ)

- เขตเลือกตั้งอังกฤษ	มี	524	เขต
- เขตเลือกตั้งสก็อตแลนด์	มี	72	เขต
- เขตเลือกตั้งเวลส์	มี	38	เขต
- เขตเลือกตั้งไอร์แลนด์เหนือ	มี	17	เขต
รวม		<u>651</u>	เขต

การเลือกตั้งเป็นระบบการเลือกเขตละหนึ่งคนและใช้การนับคะแนนสูงสุดเป็นเกณฑ์นั้น เป็นระบบที่ใช้ได้ดีในลักษณะของพรรคการเมืองสองพรรค ซึ่งมีคะแนนเสียงข้างมากที่ชัดเจนในแต่ละเขต ผลที่ปรากฏนั้นคือ ทั้งสองพรรคจะได้รับชัยชนะ คือเป็นเสียงข้างมากในสภาในลักษณะที่สลับกันอย่างค่อนข้างสม่ำเสมอ และทำให้ทั้งสองพรรคมีโอกาสผลัดกันเป็นรัฐบาล

นอกเหนือไปจากพรรคใหญ่สองพรรคคือ พรรคแรงงาน (Labour Party) และพรรคอนุรักษนิยม (Conservative Party) แล้วยังมีพรรคเล็ก ๆ อื่น ๆ อีกหลายพรรคซึ่งได้แก่

- Liberal Party (LP)
- Social Democratic Party (SDP)
- Scottish Nationalist Party
- Plaid Cymru (Welsh Nationalist) Party
- Ulster Unionist Party
- Communist Party
- Green Party

ข้อสังเกตในเรื่องการเลือกตั้งด้วยระบบคะแนนเสียงสูงสุดในอังกฤษก็คือ บางครั้งผลการเลือกตั้งกับคะแนนที่ได้รับนั้นไม่สัมพันธ์กัน เช่น พรรคที่ได้รับที่นั่งเป็นเสียงข้างมาก เพราะชนะการเลือกตั้งในแต่ละเขตได้ที่นั่งมากกว่า แต่ถ้าคิดจากคะแนนรวมของทุกเขตที่ได้รับ อาจมีจำนวนของที่นั่งได้น้อยกว่า (ดูจากตารางที่ 2.6)

การเลือกตั้งระหว่างปี ค.ศ.1974-1992

ปีที่เลือกตั้ง	คะแนนร้อยละของคะแนนรวม			จำนวนที่นั่งที่ได้รับ			
	อนุรักษ์	แรงงาน	ลิเบอร์ล	อนุรักษ์	แรงงาน	ลิเบอร์ล	โซเชี่ยลเดโมฯ
1974 (กุมภาพันธ์)	38.2	37.2	19.3	297	301	14	-
1974 (ตุลาคม)	35.8	39.3	18.3	277	319	13	-
1979	43.9	36.9	13.8	339	269	11	-
1983	42.4	27.6	25.4 ⁽¹⁾	397	209	17	6
1987	42.3	30.8	22.6 ⁽¹⁾	376	229	17	5
1992 ⁽³⁾	41.8	34.4	17.8 ⁽²⁾	336	271	20 ⁽²⁾	

- (1) คะแนนรวมของพรรคลิเบอร์ล และพรรคโซเชี่ยลเดโมแครติก
- (2) พรรคลิเบอร์ลเดโมแครติก
- (3) มีผู้แทนผิวดำ 3 คน เอเชีย 3 คน มีผู้หญิงได้รับเลือก 60 คน

จากตาราง 2.6 จะเห็นว่าปี 1974 พรรคอนุรักษ์นิยมได้คะแนนร้อยละ 38.2 แต่ได้จำนวนที่นั่ง 297 ที่ซึ่งน้อยกว่าพรรคแรงงานที่ได้จำนวนที่นั่ง 301 แต่คะแนนเลือกตั้งที่ได้รับคือ 37.2 น้อยกว่าคะแนนที่พรรคอนุรักษ์นิยมได้รับ เป็นต้น ฉะนั้น ยิ่งคะแนนใกล้เคียงโอกาสที่จะได้จำนวนที่นั่งมากกว่าก็มีมาก และคะแนนของพรรคเล็กนั้นก็จะเป็นตัวแปรที่สำคัญอีกส่วนด้วย

ข้อสังเกตประการต่อมาก็คือ ระบบสองพรรคในอังกฤษยังคงมีประสิทธิภาพอยู่ แม้ว่าจะมีพรรคเล็ก ๆ เกิดขึ้นและได้รับคะแนนนิยมขึ้นมาบ้างในบางครั้ง แต่ก็ยังห่างไกลจากความนิยมที่สองพรรคใหญ่มีอยู่ สองพรรคใหญ่นั้นจะได้รับคะแนนเลือกตั้งรวมกันแล้วยังได้รับที่นั่งในสภาเกินกว่า 90% มาตลอด แต่ถ้าพิจารณาจากคะแนนเลือกตั้ง ก็จะสังเกตได้ว่า ทั้งสองพรรคได้รับคะแนนเลือกตั้งที่น้อยลง เช่น ปี 1992 ทั้งสองพรรคได้รับคะแนนเลือกตั้งรวมกันได้ร้อยละ 76.2 (41.8+34.4) เพียงแต่เกณฑ์การนับคะแนนสูงสุดตัดสินที่ใช้

นั้น ทำให้ยังคงได้รับที่นั่งมากเช่นเดิม พรรคเล็ก ๆ ยังคงไม่มีโอกาสได้ที่นั่งมากเท่าพรรคใหญ่ ฉะนั้น ระบบสองพรรคในอังกฤษจึงยังคงมีความสำคัญอยู่

การใช้ระบบการเลือกตั้งที่ทำให้สองพรรคใหญ่ได้เปรียบนั้นมีผลต่อฐานะรัฐบาลด้วยเช่นกัน นั่นคือ ทำให้พรรคที่ได้รับชัยชนะสามารถจัดตั้งรัฐบาลที่มั่นคงและเข้มแข็ง มีการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกัน โดยมีฝ่ายสภาให้การรับรองสนับสนุน เป็นที่น่าสังเกตว่า นับตั้งแต่ปี 1979 เป็นต้นมา พรรคอนุรักษ์นิยมนั้นได้รับชัยชนะ และได้เป็นฝ่ายจัดตั้งรัฐบาลอย่างต่อเนื่องมาถึง 4 ชุด จนกระทั่งในปี 1996 จึงเปลี่ยนเป็นพรรคแรงงาน ซึ่งมีนายโทนี แบลร์ (Tony Blair) เป็นนายกรัฐมนตรี

2.2 พรรคการเมือง

2.2.1 ระบบการทำงานของพรรคการเมือง

บทบาทสำคัญของพรรคการเมืองอังกฤษนั้นคือการส่งผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเพื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสภาล่าง ที่มีวาระการดำรงตำแหน่ง 5 ปี อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัตินั้น นายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้ที่มีอำนาจในการยุบสภานั้นก็จะสามารถยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ในช่วงที่เขาเห็นว่าเป็นโอกาสหรือจังหวะที่ดีของรัฐบาลที่จะได้รับชัยชนะ ดังนั้น สภาจึงไม่จำเป็นต้องอยู่ครบวาระ 5 ปี ตามที่กำหนดไว้เสมอไป

เมื่อยุบสภาแล้วก็จะมีการเลือกตั้งใหม่ทันทีภายในระยะเวลาไม่เกินหนึ่งเดือน ดังนั้น พรรคการเมืองจึงมีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้ง และดำเนินการในเรื่องการหาเสียงตั้งแต่ต้นจนจบ ผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่มาจากระบบพรรคเป็นสำคัญ นอกจากนั้น ผู้แทนราษฎรไม่ได้ถูกกำหนดให้ต้องมีภูมิลำเนาในเขตเลือกตั้งอีกด้วย ในทางปฏิบัติจึงเป็นมารยาทที่ผู้จะสมัครเข้ารับเลือกตั้งจะไม่หาเสียงเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกเป็นการส่วนตัว หรือเสนอตนลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยไม่สังกัดพรรคการเมือง

การคัดเลือกผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งนั้นเป็นเรื่องของแต่ละพรรค การเป็นผู้แทนราษฎรนั้นไม่ได้มีข้อกำหนดเฉพาะไว้แต่อย่างใด คุณสมบัติในทางกฎหมายนั้น ได้แก่ อายุ 21 ปีขึ้นไป ผู้ที่ขาดคุณสมบัติได้แก่ ผู้ที่ไม่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เช่น นักบวชในศาสนา รวมทั้ง ข้าราชการประจำ ผู้พิพากษา ทหาร ตำรวจ เป็นต้น แต่ในทางปฏิบัติ

ก็จะพบว่าลักษณะผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองคัดเลือกนั้นจะเป็นกลุ่มคนที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง (เช่น กลุ่ม Oxbridge หมายถึง พวกที่จบจากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด หรือ เคมบริดจ์) ส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย และมีระดับฐานะส่วนตัวค่อนข้างดีอยู่แล้ว อาชีพส่วนใหญ่ได้แก่ นักธุรกิจ ทนายความ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักหนังสือพิมพ์ นักการเมือง ส่วนกลุ่มเกษตรกร และอาชีพรับจ้างหรือกลุ่มผู้ใช้แรงงานจะมีน้อยมาก แม้แต่ในกลุ่มของพรรคแรงงานก็ตาม (ดูตาราง 2.11)

พฤติกรรมการไปใช้สิทธิ

อังกฤษไม่ได้บังคับในเรื่องการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง แต่คนอังกฤษนั้นเข้าใจเจตนาารมณ์ของการเลือกตั้งเป็นอย่างดี และมีผู้ไปใช้สิทธิไม่ต่ำกว่า 72% มาตลอดนับตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกเป็นต้นมา และในปี 1992 ผู้ไปใช้สิทธิมีสูงขึ้นไปเป็น 77% เช่นนี้เป็นต้น

ในแง่ของการบริหารพรรค ทั้งสองพรรคใหญ่นับว่ามีระบบการบริหารงานที่ชัดเจนและเข้มแข็งอย่างมากและมีองค์กรขนาดใหญ่ มีระบบเครือข่ายการบริหารงานจากระดับภูมิภาคคือ เป็นหน่วยเล็กหรือเครือข่ายสาขาของพรรคไปสู่ระดับคณะกรรมการกลาง มีการประชุมใหญ่ประจำปีของพรรค มีการกำหนดนโยบาย ตลอดจนการติดตามเผยแพร่ข่าวสารข้อมูลของพรรคอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม การประชุมของพรรคนั้นก็เพียงกรอบนอกในทางการเมืองเท่านั้น ไม่ได้เป็นข้อกำหนดหรือเป็นการบังคับต่อรัฐบาลโดยตรงได้ พรรคจะเป็นฝ่ายประสานนโยบายและนำเสนอ นโยบายต่อรัฐบาลอย่างเป็นระบบ ตลอดจนให้ข้อมูล ความเห็นในเรื่องต่าง ๆ ต่อรัฐบาล

นอกจากนั้น พรรคการเมืองยังต้องประสานงานกับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคแรงงานนั้น จะมีกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะต้องประสานงานอีกมากมาย แบ่งได้เป็น 4 กลุ่มคือ

1. กลุ่มสมาชิกพรรคการเมือง หรือกลุ่มตัวแทนพรรคในเขตเลือกตั้งต่าง ๆ

2. กลุ่มสหภาพแรงงานต่าง ๆ ซึ่งส่วนหนึ่งของเงินสนับสนุนพรรคนั้นจะได้อำนาจมาจากกลุ่มสหภาพแรงงานเหล่านี้ด้วย การสนับสนุนของกลุ่มสหภาพจะทำให้ผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งมีโอกาสได้รับชัยชนะ เพราะมีฐานะคะแนนเสียงที่กว้างด้วย

3. กลุ่มสหกรณ์และธุรกิจการค้า

4. กลุ่มสมาคมแนวสังคมนิยม หรือชมรมต่าง ๆ

คณะกรรมการบริหารพรรคแรงงาน (National Executive Committee NEC) มาจากการประชุมใหญ่ประจำปีของพรรค เป็นคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้นำสำคัญในทางการเมืองของพรรค มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและประสานงานกับกลุ่มของสมาชิกพรรคในสภาด้วย

2.3 กลุ่มผลประโยชน์

กลุ่มผลประโยชน์นั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในระบบของการเมืองการปกครองในอังกฤษ ลักษณะสำคัญของกลุ่มผลประโยชน์ก็คือ ไม่มีวัตถุประสงค์ในการแสวงหาอำนาจหรือเพื่อผลในทางการเมือง แม้ว่ากลุ่มผลประโยชน์จะมีส่วนในการให้การสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งและสนับสนุนในทางการเงินด้วยก็ตาม กลุ่มผลประโยชน์นั้นจะพยายามมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การเสนอความคิดเห็นให้กับรัฐบาล หรือคณะกรรมการของพรรคการเมือง รวมทั้งการประท้วงและคัดค้านต่อการตัดสินใจของรัฐบาลด้วย

กลุ่มผลประโยชน์นั้นมีหลากหลาย ซึ่งไม่จำกัดว่าจะต้องเป็นเรื่องของกลุ่มอาชีพแรงงานหรือกลุ่มธุรกิจบางอย่างเท่านั้น กลุ่มผลประโยชน์ครอบคลุมผลประโยชน์ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม อาชีพ ความสนใจบางอย่างโดยเฉพาะก็มี เช่น กลุ่มผู้เช่า, กลุ่มเรียกร้องเรื่องการปรับปรุงกฎหมายการลงโทษทางอาญา (Howard League for Penal Reform) สมาคมที่ปกป้องการทารุณกรรมเด็ก (National Society for the Prevention of Cruelty to Children) สมาคมที่ดูแลเรื่องการป้องกันอุบัติเหตุ (Royal Society for the Preventing of Accidents) หรือกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเรียกร้องหรือประท้วงการใช้อาวุธนิวเคลียร์ กลุ่มที่เรียกร้องเพื่อการปกป้องสถานะแวดล้อม เช่น กลุ่ม Green peace, Friends of the Earth แต่กลุ่มที่

จะดำเนินการอย่างใกล้ชิดกับพรรคการเมืองมักจะได้แก่กลุ่มสหภาพทางธุรกิจและแรงงานต่าง ๆ

3. สถาบันทางการเมือง

ฝ่ายบริหาร

ฝ่ายบริหารนั้นจะนับรวมถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ (the monarchy) ด้วย แต่ในทางปฏิบัตินั้นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขแห่งรัฐนั้นเป็นคนละส่วนกับรัฐบาลในฐานะที่เป็นฝ่ายปกครอง ผู้ที่มีอำนาจบริหารประเทศที่แท้จริงก็คือรัฐบาลเท่านั้น ไม่ใช่พระมหากษัตริย์หรือผู้ซึ่งเป็นประมุขแห่งรัฐ ประเด็นนี้นับว่าเป็นข้อแตกต่างอย่างยิ่งระหว่างรัฐบาลในระบบรัฐสภา และรัฐบาลในระบบประธานาธิบดี

3.1 สถาบันพระมหากษัตริย์

ผู้ที่ดำรงตำแหน่งประมุขแห่งรัฐหรือพระมหากษัตริย์แห่งอังกฤษในปัจจุบันนี้คือสมเด็จพระบรมราชินีนาถเอลิซาเบธที่สอง (Queen Elizabeth II) อำนาจในทางบริหารในฐานะของพระประมุขนั้นมีอยู่สถาบันในทางการเมืองส่วนอื่นๆ หลายส่วนด้วยกัน พระมหากษัตริย์ทรงได้รับมรดกในส่วนพระมหากษัตริย์ที่ทรงได้รับสืบทอดมาแล้วยังทรงได้รับเงินเดือนจากรัฐและค่าใช้จ่ายสำหรับสำนักพระราชวังของพระองค์ต่างหากอีกด้วย

ในขอบเขตอำนาจฝ่ายบริหารนั้น รัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจเหล่านี้โดยคณะรัฐมนตรีผู้ที่จะรับผิดชอบต่อรัฐสภา ซึ่งมีทั้งความรับผิดชอบร่วมกันทั้งคณะและความรับผิดชอบในส่วนของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ แต่ละคนด้วย พระประมุขทรงมีฐานะอยู่ในส่วนของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติด้วยกันก็ตาม แต่ก็จะเป็นเพียงฐานะอย่างเป็นทางการ ไม่ได้ทรงใช้อำนาจอย่างแท้จริงด้วยพระองค์เอง ในขั้นตอนของรัฐธรรมนูญนั้น พระองค์จะต้องทรงเห็นชอบตามข้อเสนอของรัฐบาล แต่ก็อาจจะเสนอความเห็นหรือให้คำปรึกษาต่อรัฐบาลได้

อำนาจฝ่ายบริหารที่พระองค์ทรงมีอยู่ประการหนึ่งก็คือ การเลือกนายกรัฐมนตรี ในกรณีที่มิผู้นำพรรคการเมืองที่สามารถควบคุมจำนวนเสียงข้างมากของสภาล่างได้ชัดเจนแล้ว การเลือกนายกรัฐมนตรีก็จะเป็นที่แน่นอนตามเกณฑ์ดังกล่าว แต่ถ้าหากมีกรณีที่มิชัดเจน การเลือกตัวนายกรัฐมนตรีก็จะตกอยู่กับพระประมุขหรือในกรณีที่นายกรัฐมนตรีซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่นั้นถึงแก่กรรมหรือลาออก พระประมุขจะต้องทรงเป็นผู้เลือกตัวบุคคลที่จะมาสืบทอดตำแหน่งดังกล่าว ซึ่งก็มักจะต้องทรงเลือกตัวบุคคลที่เป็นผู้นำพรรคสองพรรคใหญ่ดังกล่าว และถ้าหากไม่มีผู้ใดควบคุมเสียงข้างมากในสภานั้นได้ ก็อาจต้องทรงเลือกผู้นำจากพรรคอื่นด้วย แต่ทั้งนี้พระองค์ก็จะทรงขอความเห็นหรือปรึกษาหารือกับผู้นำทางการเมืองเหล่านั้นเสียก่อน โดยไม่ทรงตัดสินพระทัยโดยลำพัง

นอกจากนั้น พระประมุขยังทรงมีพระราชอำนาจที่จะยุบสภาด้วย แต่ก็เป็นการใช้พระราชอำนาจนั้นอย่างเป็นทางการและเป็นไปตามคำกราบบังคมทูลของนายกรัฐมนตรีเท่านั้น

3.2 รัฐบาล

อำนาจในการบริหารประเทศนั้นอยู่ที่คณะรัฐบาลอันประกอบด้วยตำแหน่งนายกรัฐมนตรี (prime minister) และคณะรัฐมนตรี (the cabinet)

สมาชิกของคณะรัฐบาลนั้นจะมีจำนวนถึงประมาณ 100 คน ซึ่งทั้งหมดนี้นายกรัฐมนตรีเป็นผู้เสนอต่อพระประมุขเพื่อให้ทรงแต่งตั้ง สมาชิกคณะรัฐบาลนี้หมายถึงนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี รัฐมนตรีช่วยและผู้บริหารงานส่วนต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งไม่ได้มีการกำหนดจำนวนตำแหน่งงานในส่วนนี้ไว้อย่างแน่นอนด้วย นอกจากนี้ ก็ยังจะไม่มีการประชุมสมาชิกคณะรัฐบาลทั้งหมดร่วมกันก็ได้

คณะรัฐมนตรีนั้นมีจำนวนประมาณ 20-25 คน ในปัจจุบันนี้งานในส่วนของสก็อตแลนด์นั้นจะถูกแยกออกไปต่างหาก เช่นเดียวกับงานในส่วนของเวลส์ ซึ่งแยกไปโดยเฉพาะในหลายด้าน นับตั้งแต่ปี 1964 เป็นต้นมา

รัฐมนตรีแต่ละคนมีงานในกระทรวงของคนที่ต้องรับผิดชอบโดยตรงด้วย งานในส่วนนี้มักได้แก่ การนำเสนอร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระทรวง ทบวง กรมของตน การ

เผยแพร่งานของกระทรวงของตน การดูแลจัดหางบประมาณ และควบคุมการดำเนินนโยบายในกระทรวงของตน รัฐมนตรีแต่ละฝ่ายจำเป็นต้องชี้แจงงานของตนต่อสภาได้ และติดตามการดำเนินนโยบายของรัฐ ซึ่งข้าราชการประจำรับผิดชอบการปฏิบัติงานเหล่านั้น

3.2.1 คณะรัฐมนตรี (the Cabinet)

คณะรัฐมนตรีหมายถึงนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ซึ่งรับผิดชอบงานกระทรวงทบวง กรม ซึ่งนายกรัฐมนตรีเป็นผู้คัดเลือกคณะรัฐมนตรี จะมีฐานะเป็นองคมนตรี (Privy Councilors) ขณะเดียวกันด้วย คณะรัฐมนตรีคือ กลุ่มผู้นำในทางการเมืองระดับสำคัญของคณะรัฐบาล ซึ่งมักจะเป็นกลุ่มที่กุมเสียงข้างมากในสภาล่างนั่นเอง คณะรัฐมนตรีนี้จะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเสนอนโยบาย ดำเนินนโยบายและดูแลให้เป็นไปตามนโยบายในทางการเมือง รวมทั้งสามารถตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ทางการเมืองด้วย

คณะรัฐมนตรีจะเป็นผู้นำในการเสนอร่างกฎหมายและการตัดสินใจในฝ่ายนิติบัญญัติด้วย บทบาทสำคัญในส่วนที่เกี่ยวกับรัฐสภาคือการประสานงานระหว่างฝ่ายรัฐบาลกับรัฐสภาโดยเฉพาะร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงซึ่งตนรับผิดชอบ

ในฐานะนักการเมืองแล้ว ตำแหน่งรัฐมนตรีก็คือตำแหน่งสูงสุดในทางการเมือง นอกเหนือไปจากฐานะนายกรัฐมนตรี บทบาทการทำงานของคณะรัฐมนตรีที่สำคัญก็คือ

1. คณะรัฐมนตรีนั้นมาจากการสนับสนุนจากรัฐสภาเท่านั้น ดังนั้น มติที่สำคัญของรัฐสภาหรือมติไม่ไว้วางใจจากสภาย่อมมีผลต่อการคงอยู่ของรัฐบาล ถ้าหากสภาลงมติไม่รับหลักการสำคัญหรือไม่ไว้วางใจต่อรัฐบาลแล้ว รัฐบาลจำเป็นต้องลาออกหรือขอยุบสภา และรวมทั้งเมื่อพรรครัฐบาลแพ้ในการเลือกตั้งทั่วไป ก็จะต้องลาออกทันทีเช่นกัน

2. คณะรัฐมนตรีอังกฤษนี้จะถูกคัดเลือกมาจากสภาล่างเป็นสำคัญ ซึ่งแตกต่างจากคณะรัฐมนตรีของสหรัฐอเมริกา ซึ่งอาจเลือกมาจากที่ใดก็ได้ การที่คณะรัฐมนตรีอังกฤษต้องมาจากสภาล่างนั้น ทำให้รัฐมนตรีอังกฤษจึงมีฐานะอำนาจทั้งในฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารในขณะเดียวกัน อันเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่ง ที่ต่างจากหลักการแยกอำนาจ (separation of powers) ในสหรัฐอเมริกา

ในระยะหลังมานี้ จะเห็นว่าคณะรัฐมนตรีมักจะตั้งขึ้นจากรัฐบาลเงาของทั้งสองพรรคที่จัดตั้งไว้แล้วในช่วงที่เป็นฝ่ายค้าน

3. คณะรัฐมนตรีนั้นจะเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองเดียวกับพรรคเสียงข้างมากของสภา เพื่อให้นโยบายของรัฐบาลที่เป็นพรรคเสียงข้างมากนั้นได้รับการสนับสนุนและเป็นเอกภาพ การจัดตั้งรัฐบาลผสมก็อาจมีได้ในภาวะวิกฤติ เช่น ภาวะสงคราม หรือเมื่อเกิดภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจหรือทางการเมืองขึ้น แต่นับตั้งแต่หลังสงครามโลกเป็นต้นมา อังกฤษยังไม่เคยจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นมาเลย

4. พระประมุขนั้นไม่ทรงมีส่วนเกี่ยวข้องในการอภิปรายของคณะรัฐมนตรี แม้ว่านายกรัฐมนตรีจะได้เป็นผู้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบก็ตาม แต่พระองค์ในฐานะหัวหน้าคณะรัฐมนตรีอยู่ในฐานะที่จะทรงรับทราบตามคำกราบบังคมทูลเท่านั้น แม้จะเป็นภาวะวิกฤตแห่งรัฐธรรมนูญ เช่น กรณีในปี 1936 พระเจ้าเอ็ดเวิร์ดที่ 8 ต้องทรงสละราชบัลลังก์ตามคำกราบบังคมทูลของคณะรัฐมนตรี

5. คณะรัฐมนตรีต้องสาบานตนเข้ารับตำแหน่งองคมนตรี และต้องสงวนความลับในส่วนของงานของคณะรัฐมนตรีนี้ด้วย

6. คณะรัฐมนตรีรับผิดชอบต่อการตัดสินใจและการกระทำของคณะรัฐมนตรีร่วมกันทั้งคณะ และต่างก็ต้องรับผิดชอบต่องานในกระทรวงที่แต่ละคนรับผิดชอบดูแลโดยตรง การอภิปรายในการประชุมของคณะรัฐมนตรีนั้นจะกระทำโดยตรงไปตรงมาและอย่างเสรี กล่าวคือไม่ถือว่าเป็นการก้าวก่ายกันหรือเป็นการผิคมารยาททางการเมืองในการซักถามในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับกระทรวงที่ตนรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตาม คณะรัฐมนตรีก็จะต้องให้การสนับสนุนต่อการตัดสินใจหรือนโยบายที่ได้กำหนดไว้ร่วมกัน และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่ารัฐบาลจะบริหารประเทศในลักษณะที่แตกแยกกันไม่ได้

ความรับผิดชอบร่วมกันของคณะรัฐมนตรีนั้นก็คือ ทุกคนในคณะรัฐมนตรีต้องสนับสนุนและปกป้องนโยบายรัฐบาลด้วยกัน และไม่ควรรายงานสิ่งที่จะแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งหรือแตกต่างหรือดำเนินนโยบายในลักษณะที่ต่างออกไป นอกจากนั้นยังต้องรวมถึงบทบาทของสมาชิกคณะรัฐบาลทั้งคณะด้วย มิใช่แต่เฉพาะกลุ่มคณะรัฐมนตรีเท่านั้น ถ้าหาก

สมาชิกคณะรัฐบาลผู้ใดมีความคิดเห็นขัดแย้งในประเด็นสำคัญ ๆ ก็มักจะต้องขอลาออก นับตั้งแต่ปี 1945 เป็นต้นมา ได้มีกรณีการลาออกเนื่องจากมีความขัดแย้งกันในคณะรัฐบาล 12 ครั้ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกรณีที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเศรษฐกิจการคลัง

ตัวอย่างกรณีที่สำคัญ กรณีหนึ่งในเดือนตุลาคม 1990 เมื่อเซอร์ เจฟรี ฮาว (Sir Geoffrey Howe) มีความเห็นขัดแย้งกับนโยบายสำคัญของนายกรัฐมนตรี นางเทตเซอร์ (Mrs. Thatcher) และขอลาออก การลาออกของเขากลับมีผลเปลี่ยนแปลงสำคัญ ทำให้นาง เทตเซอร์ต้องหลุดจากตำแหน่งไปในเวลาสามอาทิตย์ถัดไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความรับผิดชอบร่วมกัน ของคณะรัฐมนตรีไม่ได้ทำให้เกิดการผูกขาดในนโยบายจนเกินไป ในหลาย ครั้งที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นในคณะรัฐมนตรี แต่ไม่ใช่เป็นประเด็นที่สำคัญ ก็ไม่จำเป็นต้องลาออกทุกครั้งไป ทั้งนี้นายกรัฐมนตรีสามารถใช้ดุลยพินิจการเป็นผู้นำทำให้คณะรัฐมนตรี ลดบทบาทในฐานะส่วนบุคคลลงไปและเน้นในฐานะของกลุ่มเป็นสำคัญก็ได้

ในบางครั้ง ที่มีการโจมตีนโยบายของกระทรวงใดโดยเฉพาะนั้น คณะรัฐมนตรีอาจ แสดงความรับผิดชอบร่วมกันเป็นคณะหรือรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องแสดงความรับผิดชอบ เฉพาะกับกรณีนั้นขอลาออก ก็ไม่จำเป็นต้องมีมติให้อภิปรายคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ ความ รับผิดชอบของคณะรัฐมนตรีทั้งคณะจึงไม่ได้หมายความว่าคณะรัฐมนตรีนั้นจะต้องรับผิดชอบต่อกระทรวงหนึ่งกระทรวงใดโดยตรงด้วย เมื่อเกิดปัญหาในแต่ละกระทรวงขึ้นมา รัฐ มนตรีเจ้าสังกัดแต่ละกระทรวงย่อมต้องรับผิดชอบงานในส่วนนั้น โดยเฉพาะต่างหากโดย ตรงด้วย

แม้ในระดับส่วนบุคคลรัฐมนตรีบางคนได้มีพฤติกรรมส่วนตัวบางอย่างที่ไม่สมควร แม้จะโดยไม่ได้ตั้งใจ เช่น ปัญหาชู้สาว พฤติกรรมที่ไม่สมควรหรือแสดงกิริยาหยาบคาย ก็ มีผลให้รัฐมนตรีต้องลาออกได้เช่นกัน นับตั้งแต่ปี 1945 กรณีที่ต้องลาออกด้วยเรื่องความ ประพฤติส่วนตัว มี 4 ครั้ง การปฏิบัติหน้าที่ไม่เหมาะสม 5 ครั้ง และอีก 13 ครั้ง เป็นกรณี ความขัดแย้งในหลักการหรือนโยบาย แต่ก็มีหลายครั้งเช่นกันที่สภาได้อภิปรายการกระทำ ของรัฐมนตรีผู้หนึ่งผู้ใดแล้ว ไม่ได้ลาออกก็มี

นายกรัฐมนตรีเป็นผู้เรียกประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อปรึกษาหารือในเรื่องราชการ ต่างๆ การประชุมของคณะรัฐมนตรีนั้นไม่จำเป็นต้องใช้การลงมติเป็นเกณฑ์ตัดสินเสมอ

ไป เพราะคณะรัฐมนตรีอาจอภิปรายจนได้ข้อสรุปร่วมกัน และนายกรัฐมนตรีก็จะเป็นผู้แจ้งให้ทราบถึงข้อสรุปของการประชุม (the Sense of the meeting)

ในทางปฏิบัติ คณะรัฐมนตรีไม่จำเป็นต้องประชุมครบองค์ประชุม เพราะรัฐมนตรีแต่ละคนมีภารกิจหนักมากอยู่แล้ว จึงอาจมาประชุมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับด้านนโยบายหรืองบประมาณของกระทรวงที่ตนรับผิดชอบ นอกจากนี้คณะรัฐมนตรีก็ยังมีคณะกรรมการชุดต่าง ๆ เป็นชุดเล็ก ๆ โดยเฉพาะ และอาจประกอบด้วยบุคคลภายนอกด้วยก็ได้ คณะรัฐมนตรีจึงอาจใช้การประชุมระดับคณะกรรมการรัฐมนตรี (cabinet committees) ชุดย่อยพิจารณาแทน โดยไม่ต้องเป็นคณะรัฐมนตรีชุดใหญ่ทั้งชุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่มีวิกฤติการณ์หรือปัญหาการสงครามนั้น คณะรัฐมนตรีจะประชุมกันเฉพาะกลุ่มขนาดเล็ก 5-6 คน เพื่อตัดสินใจ เช่น ปัญหาสงครามปี 1990-1991 เป็นต้น

3.2.2 ฐานะของนายกรัฐมนตรี

นายกรัฐมนตรีนั้นมีฐานะเป็นหัวหน้าของฝ่ายบริหาร บทบาทของนายกรัฐมนตรีมีลักษณะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีเช่นเดียวกับสถานภาพและบทบาทของสถาบันการเมืองอื่น ๆ ของอังกฤษดังได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้น ข้อกฎหมายที่ระบุถึงฐานะหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีอย่างชัดเจนจึงมีอยู่ไม่มากนัก นายกรัฐมนตรีมีสถานะเป็นหนึ่งในคณะรัฐมนตรี (primus inter pares หรือ first among equals) แต่ในข้อเท็จจริงแล้ว นายกรัฐมนตรีเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเหนือทุกคนในคณะรัฐมนตรี

พระประมุขทรงเป็นผู้เลือกนายกรัฐมนตรี ซึ่งจะต้องเลือกจากคนที่สามารถคุมเสียงข้างมากของสภาได้ และจัดตั้งคณะรัฐบาลได้ด้วย โดยทั่วไปก็จะหมายถึงหัวหน้าพรรคเสียงข้างมากในสภาต่างนั่นเอง

นายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาแล้วทั้งสิ้น นับตั้งแต่การเป็นสมาชิกสภา สมาชิกของคณะรัฐมนตรีและรัฐมนตรี

อำนาจหน้าที่สำคัญของนายกรัฐมนตรีก็คือการคัดเลือกสมาชิกของคณะรัฐบาล สมาชิกของคณะรัฐบาลอังกฤษนั้นจะมาจากรัฐสภาและจากพรรครัฐบาล ไม่ค่อยปรากฏว่าสมาชิกคณะรัฐบาลจะถูกเลือกมาจากที่อื่น ซึ่งต่างจากระบบการคัดเลือกคณะรัฐบาลใน

สหรัฐอเมริกา นอกจากนั้นตัวเลือกในคณะรัฐบาลมักจะมาจากรัฐบาลเงาในกรณีที่เป็นอดีตพรรคฝ่ายค้านมาก่อน

นายกรัฐมนตรีเป็นผู้กำหนดจำนวนและขนาดของคณะรัฐมนตรีได้ตามความเหมาะสม ทั้งยังเป็นผู้จัดตั้งคณะกรรมการคณะรัฐมนตรีฝ่ายต่าง ๆ เพื่อทำงานแต่ละด้านหรือชุดเฉพาะกิจได้ตามความจำเป็น เพื่อดูแลในปัญหาบางด้านโดยตรงก็ได้

นายกรัฐมนตรีจะดูแลการประชุมคณะรัฐมนตรีการพิจารณาตัดสินใจ การชี้แจงการติดตามงานของรัฐบาลและตลอดจนถึงการรายงานต่อพระประมุขด้วย แม้ในภารกิจบางอย่างที่จะต้องกระทำโดยพระประมุข เช่น การประกาศสงคราม การยุติสงคราม และการยุบสภา สิ่งเหล่านี้จะต้องถูกนำเสนอโดยนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้น มิใช่ว่าพระประมุขจะทรงกระทำไปโดยพระองค์เองได้

ในฐานะของหัวหน้าฝ่ายบริหาร ตำแหน่งนี้จึงเปรียบเสมือนผู้ใหญ่ของคณะรัฐบาล และจะต้องแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐมนตรีด้วยกันเองที่อาจเกิดขึ้นได้ด้วย นายกรัฐมนตรีอาจต้องดูแลงานในบางกระทรวงเป็นพิเศษเพราะถือว่าเป็นส่วนที่สำคัญ เช่น กระทรวงการต่างประเทศ เป็นต้น

ในส่วนของข้าราชการประจำก็เช่นกัน นายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้ดูแลการแต่งตั้งข้าราชการประจำในระดับที่สำคัญ เช่น ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี รวมไปถึงข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ในสายงานด้านตุลาการ นายทหารชั้นผู้ใหญ่ และตำแหน่งพระชั้นผู้ใหญ่แห่งอังกฤษ (the archbishops of the Church of England)

นายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำพรรคในรัฐสภา นายกรัฐมนตรีจึงเป็นผู้ตอบคำถาม ตอบกระทู้ต่าง ๆ ต่อสภาอาชีพิตย์ละสองครั้ง ซึ่งเป็นภารกิจประจำด้วย

งานสำคัญของนายกรัฐมนตรีก็คือ การที่ต้องมิให้เกิดความแตกแยกในพรรค เพราะสิ่งนี้คือความคงอยู่ของรัฐบาล เมื่อใดก็ตามที่นายกรัฐมนตรีไม่สามารถควบคุมพรรคได้แล้ว ก็จะทำให้เห็นว่านายกรัฐมนตรีจำเป็นต้องลาออก ดังเช่น นายกรัฐมนตรีแชมเบอร์เลน (Chamberlain) ลาออกในปี 1940 นายกรัฐมนตรีอีเดน (Eden) ช่วงปี 1956-1957 และนายกรัฐมนตรีแทตเชอร์ ผู้ซึ่งได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอย่างต่อเนื่องยาวนานที่สุดถึง 11 ปี (นับว่านานที่สุดในศตวรรษที่ 20) ได้ลาออกในปี 1990

นายกรัฐมนตรีแห่งอังกฤษจึงเป็นบุคคลสำคัญที่ทรงอำนาจทางการเมืองสูงสุดในประเทศ การดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีอังกฤษอาจยาวนานต่อเนื่องได้ดังเช่นกรณี นางมาร์กาเรต แทตเชอร์ นั้น เพราะการดำรงตำแหน่งของนายกรัฐมนตรีขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุมเสียงข้างมากของพรรคในสภา ต่างจากตำแหน่งของประธานาธิบดีซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่งที่ชัดเจน เมื่อหมดวาระก็จะต้องเลือกตั้งกันใหม่ ส่วนตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอังกฤษ แม้ว่าจะมีการยุบสภาและเลือกตั้งเข้ามาใหม่ แต่ถ้าพรรครัฐบาลได้รับชัยชนะกลับเข้ามา และหัวหน้าพรรครัฐบาลคือคนไม่เปลี่ยนแปลง นายกรัฐมนตรีก็ยังคงเป็นคนเดิมต่อไปนั่นเอง

นอกจากนั้น ตัวบุคคลที่จะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอังกฤษนั้นก็มองเห็นได้ชัดเจนกว่าตัวบุคคลที่จะมาดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีในสหรัฐอเมริกา เพราะหมายถึงหัวหน้าพรรคเสียงข้างมากในสภา ส่วนการคัดเลือกตัวผู้เข้าชิงตำแหน่งประธานาธิบดีในสหรัฐอเมริกานั้นเป็นการคัดเลือกโดยระบบพรรค และการลงมติจากประชาชนหลายขั้นตอน จนมาสู่การเลือกตั้งระดับชาติ

ดังนั้น นายกรัฐมนตรีอังกฤษจึงต้องบริหารงานภายใต้ระบบพรรค และต้องอาศัยความร่วมมือของพรรคด้วย ในขณะที่ประธานาธิบดีนั้นเมื่อได้รับการเลือกตั้งแล้ว ก็ต้องใช้ความเป็นผู้นำในทางการเมืองในการบริหารประเทศเป็นสำคัญ

3.3 ฝ่ายนิติบัญญัติ

รัฐสภาหรือรัฐสภาแห่งองค์พระประมุขนั้น คือฝ่ายที่มีอำนาจสูงสุดในทางนิติบัญญัติ ซึ่งหมายถึงการที่สามารถออกกฎหมาย เปลี่ยนแปลง แก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายได้ โดยไม่มีสถาบันอื่น ๆ เช่น ฝ่ายตุลาการที่จะมาใช้อำนาจเหนือฐานะอำนาจนิติบัญญัติของรัฐสภานี้ได้ นอกจากนั้น รัฐสภายังอาจยกเลิกคำตัดสินของฝ่ายตุลาการได้ด้วย ไม่มีมติใดหรือกรณีใดที่จะอยู่นอกเหนือการควบคุมของฝ่ายสภา

กฎหมายรัฐสภาปี 1911 ได้กำหนดว่ารัฐสภานั้นมีวาระ 5 ปี แต่ในทางปฏิบัตินั้นสภาจะถูกยุบลงเมื่อใดก็ได้ แต่ก็อาจต่ออายุได้ ดังเช่นในกรณีวิกฤติการณ์ช่วงสงครามโลกทั้งสองครั้ง

รัฐสภานั้นได้ทำหน้าที่ในลักษณะที่ยึดถือขนบธรรมเนียมทางการเมืองเช่นเดียวกับ
รัฐบาล คือรัฐสภาจะออกกฎหมายที่ไม่ขัดต่อมติหรือความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่
หรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิส่วนบุคคล การออกกฎหมายมักจะเป็นไปตามที่พรรคการเมือง
ได้มีแถลงการณ์ไว้ต่อประชาชนก่อนการเลือกตั้ง และถือว่าจะต้องเคารพต่อมติของ
ประชาชน ซึ่งตัดสินใจเลือกแนวนโยบายของพรรคที่ได้เคยแถลงไว้ต่อประชาชน แม้ว่าจะ
ไม่ได้มีรายละเอียดทั้งหมดในแถลงการณ์ต่าง ๆ ของพรรคนั้น แต่ก็จะไม่มีการเปลี่ยนแปลง
ในสาระสำคัญที่จะทำให้ผิดไปจากหลักการเดิม

นอกจากนั้น รัฐสภาก็ยังต้องพิจารณาแนวทางและการ โน้มน้าวจากกลุ่มผลประโยชน์
ต่าง ๆ ด้วย กลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้จะประสานงานกับสมาชิกสภาเพื่อให้แนวทางการออก
กฎหมายต่าง ๆ ของสภาสอดคล้องกับปัญหาและข้อเท็จจริงให้มากที่สุด

อย่างไรก็ตาม ส่วนที่ครอบงำทิศทางฝ่ายนิติบัญญัติมากที่สุดนั้นก็คือ ฝ่ายรัฐบาลซึ่ง
เป็นกลุ่มเสียงข้างมากของสภา กลุ่มของรัฐบาลจะสามารถกำหนดวาระขึ้นตอนและการ
ดำเนินงานของรัฐสภา ตลอดจนร่างกฎหมายสำคัญ เช่นกฎหมายการเงินการคลัง เป็นต้น

นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1970 เป็นต้นมา อังกฤษมีฐานะเป็นสมาชิกของประชาคมยุโรป
(European Community-EC) และปัจจุบันนี้คือสหภาพยุโรป (European Union-EU) ซึ่ง
ฐานะดังกล่าวนี้มีผลกระทบต่อฐานะของรัฐสภาอังกฤษด้วย เพราะการเป็นสมาชิกสหภาพ
ยุโรปนั้น หมายถึงอังกฤษจะต้องเคารพกฎกติกาที่ประชาคมยุโรปตกลงร่วมกัน กฎหมาย
บางอย่างในอังกฤษซึ่งรัฐสภาอังกฤษเคยมีอำนาจสูงสุดในการออกกฎหมายดังกล่าว ก็อาจ
ต้องอยู่ภายในกรอบข้อตกลงของกฎหมายแห่งสหภาพยุโรป อย่างน้อยที่สุดก็คือการที่ไม่
ออกกฎหมายขัดแย้งกัน และปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของตนบางส่วนให้สอดคล้องกับ
กฎหมายแห่งสหภาพยุโรป เช่น ข้อตกลงที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนปี 1950 (European
Convention on Human Rights) ซึ่งพูดถึงเกณฑ์มาตรฐานเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่
ทุกฝ่ายจะต้องยอมรับให้เป็นมาตรฐานหลักการเดียวกันด้วย

3.8.1 องค์ประกอบของรัฐสภา

รัฐสภาอังกฤษซึ่งประกอบด้วยสองสภามีมานานถึงเจ็ดร้อยปีแล้ว แต่อาจมีฐานะและอำนาจที่แตกต่างไปจากเดิม เช่น สภาสูง เคยมีอำนาจยับยั้งกฎหมายโดยไม่จำกัด ปัจจุบันนี้สภาสูงมีอำนาจยับยั้งได้ภายในหนึ่งปี เป็นต้น

สภาสูง

สภาสูง (House of Lords) ปัจจุบันนี้ประกอบด้วยสมาชิกประมาณ 1,200 คน อาจแบ่งกลุ่มสมาชิกออกได้เป็นสามกลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มสมาชิกที่มีตำแหน่งโดยการสืบทายาทมีประมาณ 760 คน บางคนอาจขอดำรงตำแหน่งตามวาระตลอดชีพโดยไม่รับสิทธิการสืบทายาทต่อไปก็ได้
2. กลุ่มสมาชิกที่เป็นขุนนางที่ได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายปี 1958 ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่งตลอดชีพ
3. ผู้พิพากษาศาลสูง (Law Lords), (Lords of Appeal in Ordinary) 12 คน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้พิพากษาอาวุโสมาจากการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่คล้ายคณะกรรมการตุลาการของรัฐสภา
4. พระราชาคณะชั้นผู้ใหญ่จากเชิร์ชออฟอิงแลนด์จำนวน 26 คน ซึ่งดำรงตำแหน่งประจำเมืองใหญ่ ๆ เช่น Archbishops of Canterbury and York, The Bishops of London, Durham, Winchester รวมทั้งอีก 21 คน ที่ดำรงตำแหน่งตามลำดับอาวุโส

แม้ว่าโดยหลักการแล้วสภาสูงมีอำนาจหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบร่างกฎหมายต่าง ๆ แต่อำนาจของสภาสูงนี้มีอยู่อย่างจำกัดมาก เช่น สภาสูงสามารถเสนอแก้ไขหรือหน่วงเหนี่ยวกฎหมายได้ด้วยการลงมติไม่รับร่างกฎหมาย แต่สภาสูงจะไม่มีอำนาจในการยับยั้งกฎหมายนั้นได้ กฎหมายที่ผ่านสภาล่างมาแล้วสองวาระอย่างต่อเนื่องกันไม่จำเป็นต้องรอการอนุมัติจากสภาสูง ในปี 1991 กฎหมายเกี่ยวกับอาชญากรรมสงครามได้ถูกสภาสูงลงมติยับยั้งไปถึงสองครั้งในปี 1990 และ 1991 แต่ก็ได้ประกาศใช้ได้ด้วยขั้นตอนการผ่านสภาล่างดังกล่าว

นอกจากนั้น สภาสูงยังไม่สามารถควบคุมร่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการคลัง โดยมารยาทแล้วสภาสูงจะไม่มีมติคัดค้านร่างกฎหมายสำคัญของรัฐบาลซึ่งเป็นร่างกฎหมายที่ปรากฏอยู่ในแถลงการณ์ของพรรคในการเลือกตั้ง เพราะถือว่าร่างกฎหมายดังกล่าวนั้นได้รับการลงมติโดยประชาชนในการเลือกตั้งมาแล้ว ในปี 1991 สภาสูงได้คัดค้านร่างกฎหมายเกี่ยวกับโทษประหารชีวิตกรณีที่เป็นการฆาตกรรมซึ่งเป็นร่างกฎหมายของรัฐบาล ร่างกฎหมายส่วนนี้ไม่ได้มีปรากฏอยู่ในแถลงการณ์ของพรรคอนุรักษนิยมในปี 1987 เช่นนี้เป็นต้น

แต่เดิมนั้น สมาชิกสภาสูงประเภทที่เป็นโดยการสืบทายาทขุนนาง มักไม่เข้าประชุมมากนัก แต่เมื่อได้มีกลุ่มที่ได้รับแต่งตั้งเพิ่มใหม่ในปี 1958 จึงทำให้จำนวนผู้เข้าประชุมเพิ่มมากขึ้น

ตำแหน่งขุนนางเหล่านี้เป็นตำแหน่งที่ไม่มีเงินค่าจ้าง แต่จะได้รับค่าเบี้ยประชุมและเงินช่วยเหลือค่าที่อยู่อาศัย ขุนนางที่ได้รับแต่งตั้งนี้เป็นอดีตนักการเมืองหรือข้าราชการระดับอาวุโส ดังนั้นจึงทำให้สภาสูงสามารถพิจารณาให้ความเห็นในเรื่องสำคัญ ๆ ได้เป็นอย่างดี

การทำงานของสภาสูงมีลักษณะของการใช้ดุลพินิจโดยอิสระอย่างมาก และมักจะให้ความสำคัญอยู่ที่สภาล่างและฝ่ายบริหารมากกว่าอยู่แล้ว การท้วงเหนี่ยวกฎหมายต่าง ๆ จึงมีน้อยมาก

ในแนวคิดที่เป็นประชาธิปไตยนั้นอาจมองว่าความสำคัญของสภาล่างก็คือการได้รับอำนาจมาจากประชาชนโดยการเลือกตั้ง ดังนั้นสภาสูงจึงมีสถานะที่ขัดแย้งต่อหลักการดังกล่าว และไม่ควรที่จะให้มีอำนาจขัดแย้งต่อเจตนารมณ์ของประชาชน ซึ่งหมายถึงสมาชิกสภาล่าง แต่สภาสูงนั้นก็ยังคงได้รับการยอมรับในฐานะของผู้ที่ยึดถือผลประโยชน์สูงสุดของประเทศมากกว่าสิ่งอื่น อย่างไรก็ตาม การที่พรรคอนุรักษนิยมเป็นเสียงข้างมากในสภานั้นก็ทำให้พรรคแรงงาน ย่อมจะต้องคัดค้านฐานะของสภาสูงดังกล่าว เนื่องจากสมาชิกสภาสูงส่วนใหญ่มีลักษณะของกลุ่มอนุรักษนิยมมากกว่ากลุ่มแรงงาน พรรคแรงงานจึงเห็นว่าควรที่จะยกเลิกสภาสูงเสีย

สภาสูงยังคงมีประโยชน์และมีความสำคัญในระบบการเมืองการปกครองของอังกฤษอยู่มาก เพราะสภาสูงยังสามารถทำหน้าที่ที่ทบทวนตรวจสอบกฎหมาย เสนอแนะ และอภิปรายในปัญหาหรือประเด็นที่สำคัญมาก ๆ ได้ รวมทั้งการตรวจสอบการตั้งคณะกรรมการร่างกฎหมาย ที่ช่วยลดขั้นตอนและประหยัดเวลาให้กับสภาล่างได้

สภาล่าง

สภาล่าง (House of Commons) ประกอบด้วยสมาชิกทั้งสิ้น 651 คน ซึ่งเลือกมาจากเขตเลือกตั้งทั้งหมดของประเทศ จำนวนสมาชิกและการแบ่งเขตเลือกตั้งสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ โดยคณะกรรมการดูแลเขตเลือกตั้ง (Boundary Commissions) ซึ่งมี 4 ชุด คือ คณะกรรมการเขตอังกฤษ เวลส์ สก็อตแลนด์ และไอร์แลนด์เหนือ ปัจจุบันอังกฤษมี 524 เขต (หรือมีผู้แทนได้ 524 คน) เวลส์มี 38 เขต สก็อตแลนด์มี 72 เขต และไอร์แลนด์เหนือมี 17 เขต มาจากการเลือกตั้งทั่วไปและการเลือกตั้งซ่อมในกรณีที่ตายหรือลาออก

คุณสมบัติผู้สมัครรับการเลือกตั้งนั้นจะกำหนดให้มีอายุ 21 ปีขึ้นไป ผู้ไม่มีสิทธิคือ สมาชิกสภาสูง คนต่างด้าว พระหรือนักบวช ผู้ทำความผิดร้ายแรงในคดีอาญา ข้าราชการประจำ เป็นต้น แต่ไม่ได้มีข้อจำกัดเรื่องฐานะทางการเงิน การนับถือศาสนา เพศ หรือการศึกษา ผู้ที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาสูงโดยฐานะทายาทขุนนางอยู่นั้น สามารถที่จะสละตำแหน่งสมาชิกสภาสูง และมาดำรงตำแหน่งในสภาล่างแทนก็ได้ถ้าหากได้รับเลือกตั้งเข้ามา

สมาชิกรัฐสภาอังกฤษนั้นมีเงินเดือนและได้รับบริการต่าง ๆ น้อยกว่าสมาชิกรัฐสภาอเมริกัน (สมาชิกรัฐสภาอังกฤษปัจจุบันได้รับเงินเดือนประมาณ 33,000 ปอนด์ และ 25,000 ปอนด์ สำหรับตำแหน่งผู้ช่วยหรือเลขานุการ) สมาชิกรัฐสภาเพียงสามารถมีผู้ช่วยหรือเลขานุการและมีสำนักงานของตนเองได้เมื่อไม่กี่ปีมานี้เอง แต่ก็ยังคงมีอิทธิพลในหลายเรื่อง เช่น มีเกียรติยศชื่อเสียง ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง บริการสาธารณะต่าง ๆ มีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบกิจการสาธารณะสำคัญ ๆ ของรัฐ เป็นต้น

สมาชิกรัฐสภานั้นนับว่าเป็นองค์กรที่มีอำนาจสูงสุดในการออกกฎหมายของรัฐ ตลอดจนการพิจารณาในเรื่องการคลัง ค่าใช้จ่ายของรัฐ และภาษีอากร ในทางการเมืองนั้น

สมาชิกรัฐสภาคือองค์ประกอบของรัฐบาลโดยตรง แม้จะเป็นพรรคฝ่ายค้านก็หมายความว่า มีฐานะเสมือนรัฐบาลเงา ที่พร้อมจะเป็นรัฐบาลได้ทันทีที่อีกฝ่ายผิดพลาด หรือเป็นรัฐบาลในทางเลือกที่สองของประเทศก็ได้ สมาชิกรัฐสภาคือช่องทางที่จะแสดงออกถึงข้อเรียกร้อง และปัญหาต่าง ๆ ของประเทศออกสู่สาธารณชน และเป็นช่องทางที่รัฐมนตรีหรือผู้แทนในเขตต่าง ๆ ทั้งประเทศจะต้องรับรู้และชี้แจงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ของประเทศด้วย

ตาราง 2.17 จุดอ่อนจุดแข็งของรัฐสภา

บทบาทและความสำคัญของรัฐสภา

- เป็นเส้นทางไปสู่ความก้าวหน้าทางการเมืองและไปสู่ตำแหน่งรัฐมนตรี
- เป็นที่รวมของการอภิปรายถึง ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในทุกพื้นที่
- การออกกฎหมายทำให้นโยบายต่าง ๆ มีผลในทางกฎหมาย การอภิปราย และตรวจสอบกฎหมาย
- เป็นการแสดงออกถึงความต้องการ โดยตัวแทนประชาชนในทัศนคติต่าง ๆ กันในเรื่องของนโยบาย
- ตรวจสอบคณะรัฐมนตรี

สถานะปัจจุบัน

- สมาชิกรัฐสภาที่มีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีหลายครั้งที่รัฐบาล พ่ายแพ้คดีในระดับของคณะกรรมการสภาและในระดับสภาด้วย
- การคัดเลือกคณะกรรมการกระทำในระดับสภาล่างมากขึ้นเพื่อตรวจสอบการทำงานรัฐบาลและให้คำปรึกษาเสนอแนะนโยบายของรัฐบาล
- มีการถ่ายทอดทางโทรทัศน์ได้ตั้งแต่ ปี 1989
- สมาชิกรัฐสภาเพิ่มความสนใจในเขตเลือกตั้งของตนมากขึ้น
- มีการอภิปรายในประเด็นปัญหาของสหภาพยุโรปในระดับคณะกรรมการด้วย

จุดอ่อนบางประการของรัฐสภา

- อำนาจฝ่ายบริหารยังเข้มแข็งอยู่มาก
- กลุ่มผลประโยชน์รวมตัวกันมากขึ้น
- การตัดสินใจเกี่ยวกับสหภาพยุโรปยังไม่ค่อนักแน่น

3.3.2 ข้อสังเกตเกี่ยวกับลักษณะของสมาชิกรัฐสภา

สมาชิกรัฐสภาจะมีลักษณะและบุคลิกภาพที่คล้ายคลึงกันเป็นส่วนใหญ่ก็คือ เป็นกลุ่มนักการเมืองโดยตรงมากขึ้นและมีลักษณะทางสังคมคล้ายกัน คือไม่ได้มีความแตกต่างกันตามฐานะของผู้แทนระดับท้องถิ่นมากนัก กลุ่มสมาชิกสภาจากพรรคแรงงานก็ไม่ได้มาจากกลุ่มผู้ใช้แรงงานมากกว่ากลุ่มอื่น สมาชิกสภาของพรรคแรงงานยังคงเป็นกลุ่มสายอาชีพโดยทั่วไป โดยเฉพาะการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคนั้นจะคัดเลือกจากกลุ่มที่มีอายุวัยหนุ่มมากขึ้น ทำให้กลุ่มแรงงานในวัยหนุ่มที่จะเข้ามาเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งจึงมีน้อยลงไปอีก

สำหรับการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งของกลุ่มอนุรักษ์นิยมนั้น พบว่าเป็นกลุ่มชนชั้นกลาง นักธุรกิจ นักวิชาการ รวมทั้งที่มาจากสภาท้องถิ่นมากขึ้น กลุ่มที่มาจากชนชั้นแรงงานจะมีน้อยมาก

กลุ่มผู้หญิงในสภานั้นยังคงมีน้อยกว่าผู้ชายมากตลอดมา ในปี 1992 มีสมาชิกสภาผู้หญิงประมาณ 60 คน รัฐสภาจึงมีลักษณะที่ถูกครอบงำโดยกลุ่มผู้ชาย

ภาพรวมของสมาชิกสภาจึงไม่ได้สะท้อนลักษณะของกลุ่มคนในทางสังคมเป็นส่วนรวม เพราะสมาชิกรัฐสภาจะเป็นกลุ่มชนชั้นกลางค่อนข้างสูง เป็นกลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยของสังคมโดยทั่วไป และมีสัดส่วนที่ไม่สมดุลระหว่างเพศชายและเพศหญิง

นอกจากนั้น ยังมีแนวโน้มว่าสมาชิกรัฐสภาแต่ละคนจะมีโอกาสดำรงตำแหน่งได้อย่างต่อเนื่องยาวนานขึ้น เป็นกลุ่มสายอาชีพมากขึ้น กลุ่มสายอาชีพมักจะหมายถึงการมีอาชีพ ทนายความ นักหนังสือพิมพ์ และนักธุรกิจ ควบคู่ไปด้วย

3.3.3 การประชุมรัฐสภา

สมาชิกรัฐสภาทุกคนจะสังกัดพรรคการเมือง การจัดระบบในการประชุมสภาจึงสะท้อนภาพของการเมืองในระบบพรรคและการดำเนินงานของรัฐบาลได้อย่างชัดเจน

ผู้ที่จะไม่แสดงบทบาทของพรรคการเมืองในสภานั้นก็คือ ประธานสภา(the Speaker) และรองประธานสภาอีก 3 คน ประธานสภาคือผู้ที่ทำหน้าที่ควบคุมการบริหารงานของสภาล่าง ประธานสภานั้นก็มักจะเลือกจากคนเดิมหรือคนที่เคยทำหน้าที่ในระดับรองประธานสภามาแล้ว โดยไม่ว่าจะต้องสังกัดพรรคเสียงข้างมากแต่อย่างใด และไม่อยู่ในฐานะที่จะต้องถูกควบคุมโดยมติพรรคด้วย ประธานสภาอังกฤษที่เป็นผู้หญิงคนแรกในประวัติศาสตร์อังกฤษคือ Betty Boothroyd ได้รับเลือกเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร ในปี ค.ศ.1992 ซึ่งก่อนหน้านั้นได้เคยดำรงตำแหน่งรองประธานสภา (deputy Speaker) มาแล้ว 5 ปี

ห้องประชุมสภานั้น มีขนาดเล็ก เป็นห้องสี่เหลี่ยม และนั่งได้เพียง 350 ที่ ที่นั่งจะแยกออกเป็นสองฝ่าย กลุ่มเสียงข้างมากหรือพรรครัฐบาลนั้นจะนั่งฝั่งขวาของประธานสภา โดยคณะรัฐมนตรีนั่งแถวหน้า และกลุ่มผู้สนับสนุนนั่งแถวหลัง ส่วนพรรคฝ่ายค้านจะนั่งฝั่งซ้ายของประธานสภา คณะรัฐบาลเงา (Shadow cabinet) จะนั่งแถวหน้า กลุ่มพรรคฝ่ายค้านคนอื่นจะนั่งแถวหลังเช่นเดียวกัน (คำว่า back benchers หมายถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีฐานะเป็นกลุ่มผู้สนับสนุน ซึ่งนั่งอยู่แถวหลังทั้งฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านด้วย)

ประธานสภานั่งอยู่ตรงกลางช่วงปลายห้อง บนที่นั่งบัลลังก์สูงต่างหาก ส่วนนายกรัฐมนตรีจะนั่งแถวหน้าฝั่งขวาของประธานสภา แต่จะนั่งค่อนมาทางปลายแถวอีกด้านของห้องเช่นเดียวกับผู้นำพรรคฝ่ายค้าน ซึ่งนั่งในตำแหน่งที่อยู่ตรงข้ามกับนายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีมักจะลุกขึ้นยืนพูดอภิปรายจากตรงที่นั่งของตนมากกว่าที่จะไปยืนพูดที่บัลลังก์เช่นเดียวกับผู้อื่นซึ่งมักจะยืนพูดจากที่นั่งแถวหน้าที่นั่งอยู่ การพูดในสภานั้นจะไม่ใช้การอ่านหรือพูดด้วยกิริยาอะอะโววายวาย แต่จะสุภาพและเป็นกันเอง

ฐานะของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอังกฤษนั้นจะมีบทบาทและความสำคัญน้อยลงด้วยปัจจัยอื่น ๆ หลายประการ เช่น จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีมากขึ้นจนต้องอาศัยระบบพรรคเป็นสำคัญ มีการจัดตั้งองค์กรของพรรคในระดับเขตเลือกตั้งมากขึ้น ภารกิจและ

อำนาจหน้าที่ของรัฐบาลมีมากขึ้น ข้าราชการประจำมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น ตลอดจนการที่ผู้นำพรรคคือผู้ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้เท่านั้น เป็นต้น

โอกาสที่สมาชิกสภาผู้แทนจะได้รับเลือกให้มาดำรงตำแหน่งอีกนั้นขึ้นอยู่กับการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาแต่ละคน ว่าได้เอาใจใส่ต่อการประชุมสภามากน้อยเพียงไร แม้ว่าการประชุมสภาจะไม่ได้เป็นเรื่องบังคับและไม่มีการตัดเบี้ยประชุมเมื่อขาดประชุม สมาชิกสภาผู้แทนก็จะพยายามทำหน้าที่ของตนทั้งในระดับสภาและการไปเยี่ยมเยียนเขตพื้นที่เลือกตั้งของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการซักถามและตอบปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเขตพื้นที่เลือกตั้งของตนด้วย

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นจะคำนึงถึงพรรคของตนเป็นสำคัญ เพราะนี่คือโอกาสที่จะได้รับการเลือกตั้งกลับเข้ามาอีก การสมานฉันท์ในพรรคเป็นสิ่งสำคัญของการคงอยู่ของรัฐบาล และเป็นโอกาสที่จะทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นจะก้าวหน้าต่อไปได้ในทางการเมืองด้วย ความแตกแยกภายในพรรคนั้นจะทำให้นายกรัฐมนตรีต้องยุบสภาในที่สุด แต่นายกรัฐมนตรีก็แทบจะไม่ใช้มาตรการนี้ในทางปฏิบัติ แม้จะปรากฏว่าในบางครั้งมีความขัดแย้งกับผู้นำพรรคเกิดขึ้นก็ตาม หรือแม้แต่การที่สมาชิกพรรคได้เกิดข้อขัดแย้งกับกลุ่มผู้นำพรรคแล้ว ก็ไม่ค่อยจะใช้มาตรการคัดออกจากสมาชิกพรรค หรือไม่ส่งลงสมัครรับเลือกตั้งอีก เพราะสิ่งที่พรรคจะต้องคำนึงถึงมากที่สุดก็คือการแพ้การเลือกตั้ง ความเข้มแข็งมั่นคงของพรรคเป็นเรื่องสำคัญกว่า

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีบทบาทสำคัญมักจะเป็นกลุ่มที่นั่งแถวหน้า (Front bencher) สมาชิกแถวหลังจะไม่เสนอร่างกฎหมายเอง นอกจากนั้น ร่างกฎหมายในยุคหลังๆ นี้จะมีจำนวนมาก มีความสำคัญมากขึ้น รวมทั้งมีความซับซ้อนในเชิงเทคนิคมากขึ้นด้วย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในด้านเทคนิคของปัญหากฎหมายเหล่านั้น จึงมีแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่กี่คนที่จะเข้าใจในปัญหาในเชิงวิชาการดังกล่าว ประกอบกับไม่มีเวลามากพอที่จะศึกษาและอภิปรายในปัญหาเหล่านั้นได้ การแก้ไขร่างกฎหมายจึงมีเพียงข้อปลีกย่อยเท่านั้น การจัดเตรียมร่างกฎหมาย ซึ่งรัฐมนตรีเป็นผู้นำเสนอมานั้นจึงผ่านสภาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการเสนอร่างกฎหมายจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ระดับที่นั่งแถวหลังนั้นมีผ่านไปได้น้อยมาก

จากการที่รัฐมนตรีมีข้อได้เปรียบในการจัดเตรียมร่างกฎหมายต่าง ๆ ทั้งสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ในระดับคณะกรรมการสภามาก่อนแล้ว การอภิปรายและนับคะแนนเพื่อลงมติในระดับสมาชิกสภาจึงไม่ค่อยมีมากนัก

โดยภาพรวมแล้ว รัฐสภาจึงดูอ่อนแอกว่าฝ่ายบริหารในการควบคุมรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นการติดตามตรวจสอบรัฐบาล การเสนอร่างกฎหมาย และขั้นตอนการบริหารงานของฝ่ายนิติบัญญัติ บทบาทที่แท้จริงจะอยู่ที่พรรคเสียงข้างมาก แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ได้แสดงความหนักแน่นเอาจริงเอาจังต่อการตรวจสอบรัฐบาลและเป็นผลให้รัฐบาลพ่ายแพ้ได้หลายครั้งเช่นกัน

ฝ่ายค้าน

กลุ่มฝ่ายค้านคือกลุ่มพรรคที่ไม่ใช่พรรครัฐบาล แต่เป็นกลุ่มการเมืองที่สำคัญในระบบอังกฤษ เป็นกลุ่มรัฐบาลในอีกทางเลือกหนึ่งนั่นเอง กลุ่มฝ่ายค้านมีอำนาจหน้าที่ที่จะตรวจสอบวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล และพยายามที่จะแทนที่รัฐบาลให้ได้เช่นกัน

ฝ่ายค้านจะนำเสนอทางเลือกในด้านนโยบาย, การตรวจสอบร่างกฎหมายของรัฐบาล และโจมตีการทำงานของรัฐบาลโดยมารยาททางการเมืองแล้ว ถ้ารัฐบาลพ่ายแพ้ในการตอบกระทู้สำคัญ ๆ แล้วรัฐบาลก็ต้องลาออกหรือยุบสภา ในข้อเท็จจริงแล้ว ลักษณะดังกล่าวเกิดขึ้นได้น้อยมาก การตั้งกระทู้หรือการอภิปรายของฝ่ายค้านจึงเป็นการแสดงออกเพื่อมุ่งหวังผลการเลือกตั้งในครั้งต่อไปเป็นสำคัญ

ฝ่ายค้านจะต้องประสานงานกับฝ่ายรัฐบาลในการดำเนินงานของรัฐสภา เช่น การตกลงในเรื่องวาระการประชุม การตั้งกระทู้ถามกำหนดการเสนอร่างกฎหมายต่าง ๆ ของรัฐบาล การแต่งตั้งและการพิจารณาของคณะกรรมการสภา, การให้ฝ่ายค้านเสนอญัตติต่าง ๆ ในการตรวจสอบรัฐบาลได้ เป็นต้น ในทางปฏิบัติแล้วรัฐบาลจะส่งรายงานของรัฐบาลให้รัฐบาลเงาได้ตรวจสอบด้วย รัฐบาลอาจขอคำปรึกษาและความร่วมมือจากฝ่ายค้านในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและความมั่นคงแห่งชาติได้เช่นกัน

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สังกัดพรรคฝ่ายค้านนั้นจะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอยู่ในคณะกรรมการรัฐสภาทุกคณะเช่นเดียวกับสมาชิกสภาผู้แทนฝ่ายรัฐบาล และด้วยสัดส่วนที่ตรงตามสัดส่วนของที่นั่งในระดับสภาผู้แทนด้วย นอกจากนั้นประธานคณะกรรมการบางชุดก็อาจมาจากพรรคฝ่ายค้านได้

3.4 ระบบศาลกับการเมือง

ระบบศาลของอังกฤษนั้นไม่สามารถตรวจสอบกฎหมายหรือยกเลิกกฎหมายได้ อำนาจนิติบัญญัติอยู่ที่ฝ่ายรัฐสภาเท่านั้น อำนาจหน้าที่ของศาลคือการดูแลการใช้กฎหมายมากกว่าการเสนอปรับปรุงแก้ไข หรือตรวจสอบความถูกต้องของตัวบทกฎหมาย ศาลอาจตีความกฎหมายด้วยความเห็นที่เป็นอิสระส่วนตัวได้ แต่ก็ยึดถือแนวทางของรัฐสภาเป็นสำคัญ ไม่ใช่อาศัยจากการตีความของศาลในการแก้ไขกฎหมายต่าง ๆ นั้น

ศาลของอังกฤษนั้นได้รับการยอมรับมานานแล้วว่าเป็นกลางไม่ขึ้นกับฝ่ายใด อาศัยหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common law) และด้วยระบบการแต่งตั้งศาลที่ไม่ได้มาจากระบบการเมือง ผู้พิพากษาที่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือเคยเป็นสมาชิกพรรคการเมืองนั้นมีอยู่น้อยมาก ผู้พิพากษาจะมาจากระบบการศึกษาและเนติบัณฑิต (barrister) โดยตรง ในอังกฤษนั้นมีอยู่ประมาณ 5,500 คน (มีผู้หญิงประมาณ 750 คน) ส่วนทนายความ (Solicitors) นั้นจะมีประมาณ 40,000 คน

ผู้พิพากษาเป็นอิสระจากหน่วยงานของรัฐบาลรวมทั้งมีระบบเงินเดือนต่างหากจากข้าราชการสายอื่น โดยที่รัฐสภานั้นจะไม่ก้าวก่ายในส่วนดังกล่าวและไม่นำมาอภิปรายในสภา เกษียณอายุของผู้พิพากษาคือ 75 ปี การปลดออกจากตำแหน่งผู้พิพากษาต้องใช้มติจากสองสภา ในทางปฏิบัติยังไม่เคยปรากฏเหตุการณ์ดังกล่าวมาก่อนเลย

ผู้พิพากษานับว่าเป็นกลุ่มชนชั้นสูงของอังกฤษ ส่วนใหญ่จะจบจากโรงเรียนราษฎร์ (public school) และจากมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด หรือเคมบริดจ์ มีฐานะค่อนข้างดี

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัตินั้นบทบาทของนักการเมืองในการกำหนดนโยบายและการใช้กฎหมายโดยฝ่ายศาลนั้นก็มักจะเกี่ยวโยงถึงกัน และแยกออกจากกันโดยเด็ดขาดได้ยาก เช่น ศาลสามารถให้คำอธิบายเกี่ยวกับคดีอาญา และการกระทำความผิดทางอาญา

เพื่อให้รัฐสภาออกกฎหมายได้อย่างถูกต้องตามหลักการ ความเห็นของศาลในฐานะของผู้ที่เป็นกลางในทางการเมืองจึงได้รับการยอมรับจากสาธารณชนทุกฝ่ายได้

จากการที่อังกฤษได้เป็นสมาชิกของสหภาพยุโรปด้วยนั้น ทำให้ศาลอังกฤษมีหน้าที่ตีความการใช้กฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ข้อบังคับในระบบตลาดร่วมยุโรป เมื่อเกิดกรณีที่กฎหมายระหว่างประเทศขัดแย้งกับกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา ศาลก็จะเป็นผู้ตัดสินว่าใช้ได้หรือไม่

อังกฤษได้มีศาลปกครอง (administrative tribunals) ซึ่งดูแลคดีในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณะหรือคดีปกครองโดยเฉพาะอีกด้วย

บรรณานุกรม

Curtis, Michael., Introduction to Comparative government Fourth Edition.

Addison - Wesley Educational Publishers Inc., 1997.

Deutseh, Karl W., Dominguez, Jarge I., Hecllo, Hugh. Comparative gouemment :

Politics of Industrialized and Deueloping Nations. Houghton Mifflin Company,
1981.

Grosser, Ayred. Les pays d'Europe occidentale.

La documentation grancaise, 1994.

Hague, Rod., Harrop, Martin., Breslin, Shaun., Comparatwe gouemment and Politics:

An Introduction. Fourth Edition Macmillan Press Ltd., 1998.